

บทที่ 5

บทสรุปและแนวโน้ม

สรุป

นโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของสหรัฐต่ออิหร่านระหว่างปี 2001-2006 เป็นนโยบายที่มีลักษณะแข็งกร้าวและต่อต้านอิหร่านอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของสหรัฐต่ออิหร่านสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ นโยบายต่อต้านการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของอิหร่าน และนโยบายต่อต้านการสนับสนุนและการเกี่ยวข้องของอิหร่านกับการก่อการร้ายสากล

สำหรับนโยบายต่อต้านการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของอิหร่านนั้น สหรัฐฯ ได้ดำเนินนโยบายด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายประการ คือ การประกาศว่าอิหร่านเป็นแกนนำแห่งความชั่วร้าย การชักจูงให้ EU-3 เป็นแนวร่วมในการกดดันอิหร่าน และการผลักดันให้ทบวงพลังงานปรมาณูสากลตรวจสอบอิหร่าน ทั้งนี้ นอกเหนือจากการที่สหรัฐฯ พยายามกดดันทางการทูตโดยตรงต่ออิหร่านเพื่อให้ประชาคมระหว่างประเทศเห็นถึงเจตนาแฝงของอิหร่านในการพัฒนานิวเคลียร์แล้ว สหรัฐฯ ยังกดดันอิหร่านอีก 2 เรื่อง คือ สหรัฐฯ พยายามกดดันให้รัสเซียบีบให้อิหร่านยอมรับการกีดกันระหว่างประเทศด้วย โดยรัสเซียบอกให้อิหร่านยอมลงนาม The Additional Protocol เพื่อแลกเปลี่ยนกับการได้รับความช่วยเหลือจากรัสเซียในกรณีโรงงานนิวเคลียร์บูเชห์ (Bushehr) และการที่สหรัฐฯ ออกมาตรการคว่ำบาตรบริษัทต่างประเทศที่ให้ความช่วยเหลืออิหร่านในโครงการพัฒนานิวเคลียร์ โดยขายเทคโนโลยีด้านอาวุธให้อิหร่าน เพิ่มเติมจากปี 2002 อีก 6 แห่ง

ในส่วนของนโยบายต่อต้านการสนับสนุนและการเกี่ยวข้องของอิหร่านกับการก่อการร้ายสากล สหรัฐฯ ได้ออกแถลงการณ์ประณามอิหร่าน โดยระบุว่ากองกำลังพิทักษ์การปฏิวัติอิหร่าน (Islamic Revolution Guard Corps) และกระทรวงข่าวกรองและความมั่นคง (Ministry of Intelligence and Security) ของอิหร่านมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการวางแผนและสนับสนุนการก่อการร้าย สหรัฐฯ ระบุว่า อิหร่านเป็นประเทศผู้สนับสนุนการก่อการร้ายโดยการให้เงินทุนแหล่งที่หลบซ่อน การฝึกอบรมและจัดหาอาวุธ ให้แก่กลุ่มฮิซบอลลอฮ์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่อิหร่านร่วมก่อตั้งในปี 1980 และกลุ่มก่อการร้ายในปาเลสไตน์ ประกอบด้วย กลุ่มฮามาส (Hamas) และกลุ่มปาเลสไตน์อิสลามิกญิฮาด (The Palestine Islamic Jihad)

นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังได้ออกนโยบาย “ยุทธศาสตร์ต่อต้านการก่อการร้ายแห่งชาติ” (National Strategy for Combating Terrorism) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2003 ยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้กำหนดมาตรการระยะยาวในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย และเป็นยุทธศาสตร์ที่รองรับยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ ยุทธศาสตร์ต่อต้านการก่อการร้ายแห่งชาติ กำหนด 4 กลยุทธ์เพื่อเอาชนะการก่อการร้าย ประกอบด้วย การเอาชนะการก่อการร้าย การปฏิเสธการก่อการร้าย การทำลายการก่อการร้าย และการป้องกันการก่อการร้าย

ทั้งนี้ สหรัฐฯ ระบุว่าอิหร่านเป็นหนึ่งใน 7 รัฐที่ให้การสนับสนุนการก่อการร้ายและเป็นภัยคุกคามอันใหญ่หลวงต่อสหรัฐฯ ด้วยเหตุนี้ อิหร่านจึงถูกสหรัฐฯ ดำเนินการโดยมาตรการคว่ำบาตรหลายรูปแบบ ประกอบด้วย การสั่งห้ามการส่งออกและค้าอาวุธยุทธโปกรณ์ การควบคุมการส่งออกสินค้าใช้แล้ว การห้ามให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และการบังคับใช้ข้อจำกัดทางการเงินและด้านอื่น ๆ ได้แก่ การขัดขวางการให้เงินกู้ของธนาคารโลกหรือสถาบันการเงินระหว่างประเทศอื่น ๆ การยกเลิกการให้ความคุ้มครองทางการทูตที่อนุญาตให้ครอบครัวของเหยื่อการก่อการร้ายดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลสหรัฐฯ อเมริกา การปฏิเสธการให้การลดหย่อนทางภาษีสำหรับรายได้จากอิหร่าน การไม่ให้สิทธิยกเว้นภาษีสำหรับสินค้าที่ส่งออกมายังสหรัฐฯ อเมริกา การห้ามมิให้พลเมืองของสหรัฐฯ อเมริกาเข้าไปเกี่ยวข้องกับธุรกรรมทางการเงินใด ๆ กับรัฐบาลของอิหร่าน และการห้ามมิให้มีหน่วยงานด้านกลาโหมทำสัญญาที่มีมูลค่ามากกว่า 100,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ กับบริษัทที่อยู่ในความควบคุมของอิหร่าน

การที่สหรัฐฯ สงสัยว่าอิหร่านมีส่วนเกี่ยวข้องและสนับสนุนการก่อการร้ายข้ามชาตินั้น เมื่อประกอบกับประเด็นเรื่องการพัฒนาอาวุธทำลายล้างสูง ได้นำไปสู่การที่สหรัฐฯ ประกาศว่าอิหร่านเป็นหนึ่งใน “แกนแห่งความชั่วร้าย” (Axis of Evil) ซึ่งประกอบด้วย อิหร่าน อิรัก และเกาหลีเหนือ

นอกจากนโยบายหลัก ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว สหรัฐฯ ยังมีนโยบายสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอิหร่าน เพราะเชื่อว่า หากสามารถเปลี่ยนแปลงให้อิหร่านกลายเป็นประชาธิปไตยแบบตะวันตกได้จะสามารถทำให้นโยบายของอิหร่านเปลี่ยนไปสู่ทิศทางที่สหรัฐฯ ต้องการ

ผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯ ที่เป็สาเหตุซึ่งทำให้สหรัฐฯ มีนโยบายเช่นนี้ต่ออิหร่านระหว่างปี 2001-2006 เมื่อวิเคราะห์โดยนำเอาทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยพิจารณาผ่าน “หลักการบุช” (Bush Doctrine) และ “ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ 2002” (The National Security Strategy of the United

States of America) พบว่า ผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯในเรื่องนี้ ได้แก่ ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและการเมืองของสหรัฐฯ ในตะวันออกกลาง ผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในการต่อต้านนิวเคลียร์ และผลประโยชน์เรื่องการต่อต้านการก่อการร้าย

สำหรับ ผลประโยชน์ด้านความมั่นคง และการเมืองของสหรัฐฯ ในตะวันออกกลางนั้น ประกอบไปด้วย (1) การสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของอิหร่าน ซึ่งสหรัฐฯ มองว่าเป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯ ในตะวันออกกลางด้วย ด้วยเหตุนี้สหรัฐฯ จึงหวังว่า การโคตเตี้ยอิหร่านจะช่วยให้ความพยายามขยายอิทธิพลของอิหร่านในตะวันออกกลางลดลงไป ซึ่งเท่ากับเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ไว้ (2) ผลประโยชน์ในการปกป้องพันธมิตรของสหรัฐฯ นั่นก็คืออิสราเอล ทั้งนี้ สหรัฐฯ มองว่า อิหร่านแทรกแซงเสถียรภาพของอิสราเอล ซึ่งเป็นพันธมิตรสำคัญของสหรัฐฯ ในตะวันออกกลาง โดยอิหร่านเป็นอุปสรรคสำคัญที่ปิดกั้นความสำเร็จของกระบวนการสันติภาพระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์ ด้วยการสนับสนุนขบวนการก่อการร้ายในเลบานอนและปาเลสไตน์ที่ต่อต้านอิสราเอล

ในส่วนของผลประโยชน์ของสหรัฐฯในการต่อต้านนิวเคลียร์ สหรัฐฯ ถือว่าการสกัดกั้นการแพร่กระจายอาวุธทำลายล้างสูงในทุก ๆ ภูมิภาคของโลก เป็นผลประโยชน์แห่งชาติด้านความมั่นคงที่สำคัญอย่างยิ่งของสหรัฐฯ ทั้งนี้เนื่องจากสหรัฐฯ มองว่าโลกที่มั่นคงและปลอดภัยเท่านั้น ที่จะเป็นสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศชาติและประชาชนของตน ดังนั้นสหรัฐฯ จึงพยายามที่จะสกัดกั้นการแพร่กระจายอาวุธทำลายล้างสูง ปัญหาการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของอิหร่าน เป็นปัญหาเกิดขึ้นเนื่องจากอิหร่านพยายามที่จะพัฒนาและผลิตอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งเป็นอาวุธที่มีอำนาจในการทำลายล้างสูง (WMD) และสหรัฐฯถือว่าประเทศที่มี WMD เป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ และพันธมิตร

นอกจากนี้ สหรัฐฯยังคำนึงถึงผลประโยชน์เรื่องการต่อต้านการก่อการร้าย เนื่องจากหลังจากถูกโจมตีในเหตุการณ์ 11 กันยายน ภาพลักษณ์ความเป็นมหาอำนาจทางการทหารของสหรัฐฯ ซึ่งตกต่ำลงอย่างมาก ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายของผู้นำสหรัฐฯ เพื่อกอบกู้ภาพลักษณ์ของประเทศ ผู้นำสหรัฐฯ จึงมีนโยบายแข็งกร้าวกับการก่อการร้าย และเนื่องจาก สหรัฐฯ เชื่อว่า อิหร่านให้การสนับสนุน กลุ่มฮามาส กลุ่มฮิซบอลลอฮ์ และกลุ่ม PJI อีกทั้งยังให้ความช่วยเหลือกับขบวนการอัลกอ-อิดะฮ์ ซึ่งสหรัฐฯ ถือว่าเป็นศัตรูที่เป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯ มากที่สุด ดังนั้น สหรัฐฯจึงมีนโยบายที่แข็งกร้าวและต่อต้านอิหร่าน

แนวโน้ม

แนวโน้มของนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของสหรัฐฯ ต่ออิหร่านนั้น เป็นการยากที่จะเห็นการพัฒนานโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของสหรัฐฯ ต่ออิหร่านไปในทางที่เป็นมิตร ทั้งนี้ มีปัจจัยอย่างน้อยที่สุด 3 ประการ ได้แก่ ความขัดแย้งในภูมิหลังของประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ อดีตของสหรัฐฯ ต่ออิหร่าน และอดีตของอิหร่านต่อสหรัฐฯ

สำหรับความขัดแย้งในภูมิหลังของประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ นับตั้งแต่ปี 1979 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับอิหร่านเป็นความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดตลอดมา ทั้งนี้ เมื่ออิหม่ามโคมัยนีก็ปฏิวัติอิสลามสำเร็จ และมีเหตุการณ์ที่กลุ่มนักศึกษาติดอาวุธบุกยึดสถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงเตหะราน และจับชาวอเมริกัน 52 คนเป็นตัวประกันไว้นานถึง 444 วัน เพื่อเรียกร้องให้สหรัฐฯ ส่งตัวชาฮ์ที่ไปอาศัยพักรักษาโรคมะเร็ง ที่โรงพยาบาลในนิวยอร์กกลับมายังประเทศอิหร่าน สหรัฐฯ ได้ทำการประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิหร่าน ในปี 1981 หลังจากนั้นนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของสหรัฐฯ ต่ออิหร่าน ไม่เคยมีลักษณะของความเป็นมิตร อันเห็นได้จากตัวอย่างที่สำคัญคือ สหรัฐฯ เคยสนับสนุนอิรักในการทำสงครามกับอิหร่าน

อดีตของสหรัฐฯ ต่ออิหร่าน ยังส่งผลให้นโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของสหรัฐฯ ต่ออิหร่านดำเนินไปในทางที่กดดันและแข็งแกร่ง ทั้งนี้ สภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของอิหร่านที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการปฏิวัติอิสลาม ทำให้สหรัฐฯ เห็น ว่าการปฏิวัติอิสลามของอิหร่าน เป็นหนึ่งในภัยคุกคามที่สำคัญต่อภูมิภาคตะวันออกกลางและระบบโลก อิหร่านเป็นผู้นำในการส่งออกแนวคิดการปฏิวัติอิสลาม โดยโค่นล้มการปกครองของประเทศเพื่อนบ้าน ใช้การก่อการร้ายเพื่อทำลายผลประโยชน์ของสหรัฐฯ

อดีตของอิหร่านต่อสหรัฐฯ ก็มีผลไม่น้อยต่อการที่นโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของสหรัฐฯ ต่ออิหร่านดำเนินไปในทางที่กดดันและแข็งแกร่ง ทั้งนี้ ชนชั้นนำของอิหร่านมองว่าเป็นการไม่ยุติธรรมที่ทรัพย์สินของอิหร่านจำนวนมากมายมมหาศาลยังอยู่ในธนาคารของสหรัฐฯ หลังจากการมีการโค่นระบบกษัตริย์ชาห์ในปี 1979 การได้รับทรัพย์สินเหล่านี้คืนมาเป็นเงื่อนไขที่อิหร่านจะนำมาเป็นข้อพิจารณาในการรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ แต่อุปสรรคสำคัญที่ยังดำรงอยู่คือ อิหร่านปฏิเสธที่จะยอมรับอิสราเอลและขบวนการสันติภาพที่สหรัฐฯหนุนหลังอยู่ในทหระณะของอิหร่านตราบไคที่สหรัฐฯ ยังไม่เปลี่ยนแปลงนโยบายที่มีต่ออิสราเอล นอกจากนี้ อิหร่านเห็นว่าหากสหรัฐฯจะมีนโยบายให้ตะวันออกกลางปลอดจากอาวุธทำลายล้างสูง ก็ควรจะใช้นโยบายนี้กับอิสราเอลด้วย ทั้งนี้ อิหร่านเห็นว่าตลอดเวลาที่ผ่านมา สหรัฐฯ เพิกเฉยต่อการที่

อิสราเอลครอบครองอาวูธนิวเคลียร์ อาวูธเคมี และอาวูธชีวภาพ ซึ่งอาจถูกนำมาใช้คุกคามความมั่นคงของประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคได้เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ トラバโดที่ “สงครามต่อต้านลัทธิการก่อการร้าย” ยังคงเป็นศูนย์กลางแห่งนโยบายของสหรัฐฯ โอกาสที่สหรัฐฯ จะพัฒนาความสัมพันธ์กับอิหร่านคงจะเป็นไปได้ยาก เพราะอิหร่านจะไม่ต่อต้านนักต่อสู้เพื่อสิทธิที่ถูกต้องของพวกเขา ในขณะที่สหรัฐฯ มองกลุ่มเหล่านั้นว่าเป็นกลุ่มก่อการร้าย การพัฒนาความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ กับอิหร่านยังมีความเป็นไปได้ยากมากขึ้นเมื่อประธานาธิบดีบุชกล่าวว่าอิหร่านเป็นหนึ่งในประเทศ “แกนแห่งความชั่วร้าย” เช่นเดียวกับอิรักและเกาหลีเหนือ ซึ่งอิหร่านได้ตอบโต้สหรัฐฯ อย่างรุนแรงไม่น้อยกว่าที่สหรัฐฯ ได้กล่าวหาประเทศของตน

ส่วนแนวโน้มนโยบายของสหรัฐฯ ต่ออิหร่านยุคหลังประธานาธิบดีบุชนั้น การหาเสียงเพื่อเป็นตัวแทนของพรรคในการเลือกตั้งประธานาธิบดีที่จะมาถึงในเดือนพฤศจิกายนปี 2008 ของผู้สมัครเลือกตั้งประธานาธิบดีทั้ง 3 คน ประกอบด้วย นายจอห์น แมคเคนจากพรรครีพับลิกัน นายบารัค โอบามา และนางฮิลลารี คลินตัน จากพรรคเดโมแครต แสดงให้เห็นว่าพวกเขาให้ความสำคัญต่อสงครามต่อต้านการก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวูธนิวเคลียร์ และสันติภาพในตะวันออกกลาง ซึ่งเป็นประเด็นหลักต่อความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ ที่ได้ถูกวางรากฐานในนโยบายต่างประเทศตั้งแต่เหตุการณ์ 9/11 ผู้สมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดีทั้ง 3 คนยังมองว่ากลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงเป็นภัยคุกคามต่อสหรัฐฯ ดังนั้นไม่ว่าผู้สมัครคนใดจะชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีในเดือนพฤศจิกายนปี 2008 นโยบายของสหรัฐฯ ต่ออิหร่านระหว่างปี 2009-2013 น่าจะมีลักษณะที่แข็งแกร่งและต่อต้านอิหร่านต่อไป

ภาคผนวก